

วิถีชีวิตท่ามกลางเหตุการณ์ความไม่สงบในชายแดนภาคใต้ที่ปรากฏในศิลปะร่วมสมัยไทย*

Life in The South Thailand Insurgency in Thai Contemporary Art.

ชุตินา พรหมเดชะ (Chutima Promdechcha)**

บทคัดย่อ

ในช่วงระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา วิถีมุสลิมได้เข้ามามีส่วนร่วมในวงการศิลปะร่วมสมัยไทย เป็นชุดความสำเร็จที่เกิดขึ้นและเติบโตอย่างรวดเร็ว การศึกษาค้นคว้ามีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแรงจูงใจในการสร้างสรรค์งานในรูปแบบในการนำเสนอ และจำแนกประเภทเนื้อหาของผลงานศิลปะ เพื่อสร้างความเข้าใจในพื้นฐานทางความคิดรวมถึงการนำเสนอของศิลปิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงเวลาที่เกิดความไม่สงบนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 จากเหตุการณ์ปล้นปืนครั้งใหญ่เมื่อวันที่ 4 มกราคม ณ กองพันพัฒนาที่ 4 ค่ายกรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ อ.เจาะไอร้อง จ.นราธิวาส เป็นต้นมา

การปรากฏผลงานศิลปะวิถีมุสลิม ในศิลปะร่วมสมัยไทย เมื่อพิจารณาแล้วพบว่า เนื้อหาในการนำเสนออาจแบ่งออกได้เป็น 4 กลุ่ม ดังนี้ 1. ปรัชญาศาสนา 2. เพศสถานะ 3. เหตุการณ์ความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ 4. วิถีชีวิต จากการศึกษาพบว่าเนื้อหาแท้จริงที่ศิลปินต้องการนำเสนออันล้วนผสมผสานไม่สามารถแบ่งออกเป็นกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งได้ชัดเจน โดยมากมักเป็นการผสมผสานเนื้อหา 2 กลุ่ม ได้แก่ 1. การผสมผสานระหว่างปรัชญาศาสนา และเพศสถานะ 2. การผสมผสานระหว่างเพศสถานะ และเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ 3. การผสมผสานระหว่างเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และวิถีชีวิต 4. การผสมผสานระหว่างวิถีชีวิต และปรัชญาศาสนา

บทความชิ้นนี้ศึกษาผลงานสร้างสรรค์ของศิลปินไทยร่วมสมัยจำนวน 3 ท่าน ได้แก่ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ นูร์ดนา หะแว และ ปรีชญา พิมานแมน ซึ่งผลงานจัดอยู่ในกลุ่มที่ 3 อันว่าด้วย วิถีชีวิตท่ามกลางเหตุการณ์ความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ แล้วพบว่า 1. ศิลปินมีแรงจูงใจภายใน เป็นแรงผลักดันสำคัญนำไปสู่การสร้างสรรคผลงาน 2. ภายใต้รูปแบบการนำเสนอทั้งสิ้น 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) การนำเสนอรูปแบบเหมือนจริง 2) การนำเสนอรูปแบบกึ่งนามธรรม 3) การนำเสนอรูปแบบนามธรรม ศิลปิน 3 ท่านในบทความนี้ นำเสนอรูปแบบที่ 1 และ 2 คือ รูปแบบกึ่งนามธรรมและรูปแบบนามธรรมเป็นหลัก 3. ผลงานสร้างสรรค์ของศิลปินถูกนำเสนอผ่านเนื้อหาทั้ง 2 ประเภท ได้แก่ มุมมองส่วนบุคคลของศิลปิน และมุมมองจากสังคม

* บทความนี้เรียบเรียงขึ้นจากเนื้อหาส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ เรื่อง วิถีมุสลิมในศิลปะร่วมสมัยไทย อันเป็นวิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีการศึกษา 2559 อาจารย์ที่ปรึกษา ผศ.ดร.ชัยยศ อิชฎีวรพันธุ์

This journal is based on part of the thesis on Muslim Way in Thai contemporary art. Master degree Thesis in Master of Fine Arts Program in Art Theory, Silpakorn University (2559) Advisor : Asst. Prof. Dr. Chaiyos Isavorapant

** ชุตินา พรหมเดชะ นักศึกษาหลักสูตรปริญญาศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์ ภาควิชาทัศนศิลป์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 0851533158, chutimapromdechcha@gmail.com

Chutima Promdechcha Student of Master of Fine Arts Program in Art Theory, Silpakorn University,

คำสำคัญ: วิถีชีวิต, ศาสนาอิสลาม, เหตุการณ์ความไม่สงบ, ชายแดนภาคใต้, ศิลปะร่วมสมัยไทย

Abstract

In the past 10 years, the Muslim way has taken a role in Thai contemporary art scene. It is a success that has occurred and grown rapidly. This study aims to learn the inspiration for the Muslim way in Thai contemporary art scene, including the creation, representation and the contents of the art, to create an understanding about fundamental of the ideas of the artists and their representations.

Considering the Muslim way in Thai contemporary art, the contents of the art can be categorized into 4 groups: 1. religious philosophy 2. gender 3. The insurgency in the three provinces nearby the southern border of Thailand 4. way of life.

According to the research, it is found that the contents that the artists intend to represent are a combination of two groups of content, namely: 1. integration between religious philosophy and sexuality 2. integration between sexuality and insurgency in the three provinces nearby the southern border of Thailand 3. integration between insurgency in the three provinces nearby the southern border of Thailand and way of life 4. integration between way of life and religious philosophy.

This article studies about the work of art by 3 Thai contemporary artists: Jehabdulloh Jehsorghoh, Nuratna Hawae, and Prach Pimarnman, whose works are all focused on life and insurgency in the three provinces. From the study, it is found that: 1. the artists have intrinsic motivations which are important inspirations on their works 2. From 3 formats of representation; 1. Realistic 2. Semi-Abstract and 3. Abstract, the works of the artists consist of 2 formats only, depending on the specializations and the purposes of the artists, 2 semi-abstract works and 1 abstract work 3. the works of the artists are represented through the 2 ways, which are the personal viewpoint of the artist and through social point of view.

Keyword: Life, Islam, The South Thailand Insurgency, Thai Contemporary Art

บทนำ

วิถีมุสลิมในศิลปะร่วมสมัยไทย เป็นหนึ่งในปรากฏการณ์ที่น่าจับตามองของแวดวงศิลปะประเทศไทย นับตั้งแต่ พ.ศ. 2550 จนถึงปัจจุบัน ผลงานศิลปกรรมในช่วงระยะเวลาประมาณ 10 ปีที่ผ่านมา ได้มีการนำเสนอวิถีมุสลิมมากขึ้น สังเกตได้จากจำนวนผลงานศิลปะที่ปรากฏวิถีมุสลิมได้เข้ามามีส่วนร่วมในนิทรรศการศิลปะระดับชาติมากขึ้น ทั้งนี้ผู้เขียนคาดการณ์ว่าจะมีแนวโน้มต่อเนื่องและเพิ่มจำนวนมากขึ้นในอนาคต ทั้งโดยศิลปินชาวมุสลิมและไม่ใช่มุสลิม และยังพบว่า แนวความคิด แรงจูงใจ รูปแบบ และเนื้อหาในการนำเสนอผลงาน

ศิลปะดังกล่าวมีความหลากหลาย มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวสูง และยังมีเทคนิคในการสร้างสรรค์ใหม่ๆ ที่สอดคล้องกับเนื้อหาในการนำเสนอ จากการสำรวจเบื้องต้น พบว่า เนื้อหาในการนำเสนอ ผลงานสร้างสรรค์วิถีมุสลิม อาจแบ่งออกได้เป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

1. ปรัชญาศาสนาอิสลาม

อิสลามเชื่อว่า พระเจ้า หรือ พระอัลเลาะห์ มีจริง ทรงเป็นผู้สร้างทุกสิ่งทุกอย่างในเอกภพ และเชื่อว่า ความรู้จริง เกิดได้ใน 2 ทางคือ ความรู้ที่เกิดขึ้นโดยตรงจากการวิรูจน์ (วะหฺยู) ของพระเจ้าและความรู้ที่ต้องอาศัยการศึกษาเล่าเรียนและปฏิบัติ¹ และยังมีหลักการอันเกี่ยวข้องกับความประพฤติ ซึ่งความประพฤติอันดีงามทั้งต่อพระเจ้า และต่อเพื่อนมนุษย์ ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดสันติสุข และสันติภาพถาวรขึ้นบนโลกใบนี้

จากความเชื่อและความศรัทธาในศาสนาที่ตนนับถือ ทำให้ศิลปินมุสลิมไม่น้อย เลือกรับมุมมองในด้านปรัชญา การศึกษาถึงแก่นแท้ของอิสลาม มานำเสนอในผลงานศิลปะของตน นอกจากการสร้างสรรค์ผลงานดังกล่าวจะถือเป็นการขัดเกลาตนเองให้ตรงตามถ้อยคำแล้ว ยังถือเป็นการส่งสาส์น หรือเป็นการเผยแพร่ศาสนา ซึ่งเป็นหน้าที่อันพึงปฏิบัติของมุสลิมทุกคน

2. วิถีชีวิต

วิถีการดำเนินชีวิตประจำวันของชาวมุสลิม มีความเรียบง่าย ชัดเจน และถือเอาหลักศาสนาเป็นสำคัญ ในการดำรงตน อาทิ ด้านการแต่งกาย ที่มีกำหนดลักษณะที่ถูกต้องอยู่ในหลักทางศาสนาชัดเจน ที่เด่นชัดคือการสวมผ้าคลุมหรือฮิญาบของสตรี ด้านอาหาร มีข้อกำหนดระบุชัดเจนถึงอาหารที่มุสลิมรับประทานได้เรียกว่า ฮาลาล ด้านพิธีกรรม สำหรับอิสลามซึ่งเป็นศาสนาที่ไร้นักบวช พิธีกรรมนับเป็นสิ่งสำคัญสำหรับทุกคน การตั้งชื่อมีความสัมพันธ์กับด้านภาษา โดยภาษาอาหรับเป็นภาษาประจำศาสนา เป็นภาษาในพระคัมภีร์ และเป็นภาษาที่ชาวมุสลิมนิยมใช้ตั้งชื่อ และการประกอบอาชีพ ซึ่งในแต่ละพื้นที่ย่อมมีอาชีพต่างกัน แต่โดยมากชาวมุสลิมในพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย มักทำอาชีพประมง ปศุสัตว์ เกษตรกรรม และค้าขาย

ด้วยเอกลักษณ์ของการดำรงชีวิตของชาวมุสลิม ทำให้ศิลปินส่วนหนึ่งมองเห็นความงดงามของความเรียบง่ายในชีวิตประจำวัน จึงได้นำเสนอผลงานศิลปะที่ปรากฏให้เห็นถึงการดำเนินชีวิต ซึ่งเป็นสิ่งที่คนทั่วไปผู้ที่ไม่นับถือศาสนาอื่น หรือผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนอื่นอาจไม่เคยได้สัมผัสมาก่อน นับเป็นผลงานศิลปะที่ได้เปิดมุมมองใหม่ให้กับผู้ชม และยังเป็นผลงานที่ให้ความรู้กับผู้ชมได้อีกด้วย

¹ อิสมาอีล ลุดฟี จะปะกียา, *ความรู้ตามทัศนะอัลกุรอาน*, เข้าถึงเมื่อ 24 มกราคม 2559, เข้าถึงได้จาก

<https://islamhouse.com/th/articles/337796/>.

3. เพศสถานะ

พระอัลลอฮ์ ทรงสร้างมนุษย์ทั้งชายและหญิง และพระองค์ทรงให้ผู้ชายที่นับถือศาสนาเรียกว่า มุสลิม สำหรับสตรีเรียกว่า มุสลิมะห์ บทบาทชายหญิงในอิสลามมีความเกื้อหนุนส่งเสริมซึ่งกันและกัน อัลลอฮ์ได้สร้างผู้ชายและผู้หญิง เพื่อให้ดำรงบทบาทอันสูงส่งในขอบเขตและกิจกรรมของพวกเขา หากศึกษาให้ลึกซึ้งแล้วจะเข้าใจว่า อิสลามเป็นศาสนาที่ทำให้เกียรติสตรีและเชิดชูศักดิ์ศรีของเธอ โดยอิสลามถือว่าการให้เกียรติสตรีเป็นส่วนหนึ่งของบุคลิกภาพที่สูงส่งและดีงาม²

ในบรรดาศิลปินผู้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะที่ปรากฏวิถีมุสลิมนั้น มีจำนวนไม่น้อยที่เป็นศิลปินหญิง และศิลปินมักเลือกนำเสนอผลงานที่สื่อให้เห็นถึงการเห็นความสำคัญของสตรีเพศในศาสนาอิสลาม หรือนำเสนอให้เห็นถึงความภาคภูมิใจที่ได้เป็นสตรีในร่มเงาของอิสลาม นอกจากผลงานที่สร้างสรรค์แล้ว วิถีคิดและการได้มาซึ่งความประทับใจดังกล่าวของศิลปิน นับเป็นสิ่งที่น่าศึกษาเป็นอย่างยิ่ง

4. เหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย

พื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วย จ.ปัตตานี จ.ยะลา และจ.นราธิวาสได้เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบ โดยปัจจุบันยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง สาเหตุที่ทำให้เกิดความขัดแย้งรุนแรงนั้นไม่สามารถบ่งชี้ได้ชัดเจน ส่งผลให้เกิดช่องว่างระหว่างผู้คนในพื้นที่ และเกิดผลกระทบรุนแรงทั้งทางกายและทางจิตใจแก่ทุกคน หลากหลายความรู้สึกที่ส่งผลให้ชีวิตของมุสลิมใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ห่างไกลจากสันติภาพและความสงบ

เหตุการณ์ที่ไม่มีที่ท่าว่าจะมีการยุติในเร็ววัน ทำให้ศิลปินจำนวนไม่น้อยนำความรู้สึกที่มีต่อเหตุการณ์ รวมถึงประสบการณ์ต่างๆ ที่ได้เผชิญมาสร้างสรรค์เป็นผลงานศิลปะขึ้น ทั้งเพื่อสื่อสารให้คนนอกเหตุการณ์เข้าใจถึงความรู้สึกของคนในพื้นที่ และอาจเพื่อให้ผู้คนเห็นการสะท้อนภาพสังคมของการสู้รบระหว่างมนุษย์ด้วยกันเอง

เมื่อผู้เขียนได้ทำการศึกษาและพิจารณา กลับพบว่า เนื้อหาแท้จริงที่ศิลปินต้องการนำเสนอในผลงานนั้นล้วนผสมผสาน ไม่สามารถแบ่งออกเป็นกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งได้ชัดเจน โดยมากมักเป็นการผสมผสานเนื้อหา 2 กลุ่มได้แก่

1. การผสมผสานระหว่างปรัชญาศาสนา และเพศสถานะ
2. การผสมผสานระหว่างเพศสถานะ และเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้
3. การผสมผสานระหว่างเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และวิถีชีวิต
4. การผสมผสานระหว่างวิถีชีวิต และปรัชญาศาสนา

ในแง่ของการศึกษาผู้เขียนยังได้มีการวิเคราะห์แรงจูงใจในการสร้างสรรค์ผลงาน รูปแบบการนำเสนอ และประเภทของเนื้อหาที่น่าสนใจ

แรงจูงใจ หมายถึง กระบวนการทางจิตวิทยาที่ทำให้เกิดแรงผลักดัน ใฝ่มนุษย์มีพฤติกรรมตอบสนองต่อแรงผลักดันนั้นๆ อย่างมีทิศทางและเป้าหมาย หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง แรงจูงใจ คือเหตุผลของการกระทำแบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ แรงจูงใจภายใน หมายถึง กระบวนการที่เกิดจากความต้องการภายใน เป็นแรงผลักดัน

² อับดุลเราะห์มาน บิน อับดุลกะรีม อัช-ชีหะฮฺ, ความเสมอภาคของสตรีในอิสลาม, แปลโดย อิบน์รอหมลี ยูนุส. เข้าถึงเมื่อ 24 มกราคม 2559,

เข้าถึงได้จาก <http://www.islammore.com/view/3181>

จากภายในตัวของบุคคลให้เกิดการกระทำโดยไม่ต้องอาศัยการชักจูงจากสิ่งเร้าภายนอก อาจจะเป็น เจตคติ ความสนใจ ความตั้งใจ การมองเห็นคุณค่า ความพอใจ ฯลฯ ส่วนแรงจูงใจภายนอก หมายถึง สภาวะที่บุคคลได้รับการกระตุ้นจากสิ่งเร้าภายนอกทำให้มองเห็นจุดหมาย ทำให้บุคคลเกิดความต้องการและแสดงพฤติกรรมไปสู่จุดหมายนั้น โดยอาจจะเป็นการได้รับรางวัล เกียรติยศชื่อเสียง คำชม หรือยกย่อง บุคคลแสดงพฤติกรรมเพื่อตอบสนองสิ่งจูงใจดังกล่าวเฉพาะกรณีที่ต้องการสิ่งตอบแทนเท่านั้น

รูปแบบการนำเสนอ แบ่งเป็น 3 รูปแบบ ได้แก่ ก. การนำเสนอรูปแบบเหมือนจริง เป็นการสร้างงานศิลปะที่เหมือนจริงจากสิ่งที่มีในธรรมชาติ รูปแบบนี้จะแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการสังเกตของศิลปิน ข. รูปแบบกึ่งนามธรรม เป็นการนำเสนอที่ให้ความสำคัญกับธรรมชาติน้อยลง และเพิ่มความสำคัญที่ตัวศิลปินมากขึ้น รูปแบบธรรมชาติถูกลด สกัด ตัดทอน การจัดวางองค์ประกอบไม่ได้คำนึงถึงกฎเกณฑ์ความเป็นจริงตามธรรมชาติ มีการผสมจินตนาการ และความรู้สึกนึกคิดของศิลปิน และ ค. รูปแบบนามธรรม การนำเสนอในลักษณะนี้ ศิลปินจะไม่คำนึงถึงรูปแบบ หรือกฎเกณฑ์ของธรรมชาติเลย เน้นการแสดงออกทางความรู้สึก และอารมณ์ของศิลปินเป็นสำคัญ ละทิ้งความเหมือนจริงในด้านรูปร่าง รูปทรง ความหมายที่เป็นที่เข้าใจโดยทั่วไป

ประเภทของเนื้อหาที่นำเสนอ เนื้อหาในงานทัศนศิลป์ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ เนื้อหาส่วนตัว คือเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับตัวบุคคล ทัศนคติส่วนบุคคล อารมณ์ส่วนตัว อันเป็นปัจจัยที่เกิดขึ้นภายใน เนื้อหาประเภทนี้จะมาจากมุมมองส่วนบุคคลของศิลปิน และ เนื้อหาทางสังคม คือเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น สิ่งแวดล้อม อันเป็นปัจจัยจากภายนอก เนื้อหาประเภทนี้จะมาจากมุมมองจากสังคม

วิธีการศึกษา

เนื่องจากข้อจำกัดของหน้ากระดาษในบทความนี้ ผู้เขียนจึงทำการศึกษาเฉพาะเนื้อหาในกลุ่มที่ 3 คือ เนื้อหาที่ผสมระหว่างเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และวิถีชีวิต โดยกลุ่มเนื้อหาดังกล่าวได้ปรากฏศิลปิน 3 ท่าน ได้แก่ เจาะอับลูละ เจ๊ะสอเหาะ นูร์ตนา หะแว และปรีชัญ พิมานแมน โดยกำหนดประเด็นที่จะศึกษาดังนี้

1. วิเคราะห์ประเภทแรงจูงใจของศิลปินด้วยทฤษฎีทางจิตวิทยาผ่านประวัติ ครอบครัว และการศึกษา
2. วิเคราะห์รูปแบบการนำเสนอผลงาน
3. วิเคราะห์ประเภทของเนื้อหาในการนำเสนอ ผ่านมุมมองส่วนบุคคล และมุมมองจากสังคม

การวิเคราะห์

1. เจาะอับลูละ เจ๊ะสอเหาะ (เกิดปี พ.ศ. 2526)

เจาะอับลูละ เจ๊ะสอเหาะ ศิลปินชายชาวปัตตานี เน้นสร้างสรรค์ผลงานที่นำเสนอความรู้สึกของผู้คนในพื้นที่ โดยมักมักนำเสนอผ่านรูปทรงของสตรี ทุกผลงานล้วนกลั่นกรองมาจาก ข้อมูล เรื่องเล่า ประสบการณ์ และเหตุการณ์ในพื้นที่ที่ศิลปินได้เผชิญ ซึ่งเต็มไปด้วยความไม่มั่นคง ความรุนแรง ความอยุติธรรม และความสูญเสีย ผ่านงานจิตรกรรมผสมที่มีเทคนิค และการแสดงออกที่เป็นเอกลักษณ์

ภาพที่ 1 ความงามในม่านมืดที่ปิดตานี, 2555 เทคนิค สีอะครีลิคบนกระดาษทำมือ ขนาด 200 x 150 ซม.

ที่มา : เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, รูปลักษณ์ของชาวมลายูท้องถิ่นปัตตานี,

(กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2555)

ภาพที่ 2 Patani My Home, 2558 เทคนิค สีอะครีลิคผ้าใบ ขนาด 100x120 ซม.

ที่มา : <https://www.facebook.com/jehabdulloh/posts/1264034600286915>

เข้าถึงเมื่อ 1 มิถุนายน 2559

ภาพที่ 3 Born into the war, 2559 เทคนิค สีอะครีลิคบนผ้าใบ ขนาด 80x60 ซม.

ที่มา : <https://www.facebook.com/jehabdulloh/posts/1264034600286915>

เข้าถึงเมื่อ 1 มิถุนายน 2559

แรงจูงใจ

เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ เติบโตมาท่ามกลางสภาพแวดล้อมและศิลปวัฒนธรรมที่มีอัตลักษณ์เฉพาะตัว ครอบครัวนับถือศาสนาอิสลามเป็นธรรมเนียมแห่งชีวิต บิดาประกอบอาชีพช่างต่อเรือกอลและ มารดาประกอบอาชีพช่างเย็บปักถักร้อย และพี่ประกอบอาชีพช่างเขียนป้าย สิ่งรอบกายเหล่านี้มีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์งานของศิลปิน ทั้งในด้านรูปแบบการถ่ายทอดและเนื้อหาเรื่องราว เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะให้ความสำคัญกับศาสนาเป็นอันดับหนึ่ง และรองลงมาคือศิลปะ โดยศิลปินได้ให้ความเห็นว่า กระบวนการรับรู้ทางจิตของศาสนาและศิลปะนั้น ใกล้เคียงกัน

“การที่เป็นชาวมุสลิมที่ทำงานศิลปะ มันมีผลดี การทำงานศิลปะ มันทำด้วยศรัทธา มันไม่มีเรื่องของอามิตดิน้าง มันไม่มีเรื่องของผลประโยชน์ เหมือนกับที่เราประกอบศาสนกิจ เราละหมาด เราทำคุณงามความดี เราก็ทำด้วยจิตศรัทธา ไม่มีใครมาจ้างเราให้เราไปทำความดี ศิลปะก็เหมือนกัน มันไม่ใช่เรื่องการจ้าง มันเป็นเรื่องของความศรัทธา”³

³ สัมภาษณ์ เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ, อาจารย์ประจำคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 29 พฤษภาคม

จากความประทับใจดังกล่าวทำให้ศิลปินเกิดแรงกระตุ้นในการสร้างสรรค์ผลงานด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจผนวกกับในช่วงเวลาดังกล่าว เป็นที่ทราบกันดีว่าในพื้นที่ที่ศิลปินอาศัยอยู่ได้มีเหตุการณ์สู้รบเกิดขึ้นอันเป็นผลพวงมาจากการสถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย การดำรงและเติบโตของเหตุการณ์ดังกล่าวทำให้ศิลปินเลิกละความงามที่ไม่ได้รับความสนใจจากคนภายนอกมานำเสนอ ผลงานในช่วงแรกของศิลปินจึงโดดเด่นด้วยการนำวัฒนธรรมพื้นถิ่นใกล้ตัวมาสร้างสรรค์เป็นผลงานศิลปะ ประกอบกับเทคนิคอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตนส่งผลให้ผลงานสร้างสรรค์ของเจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ มีความงดงาม แปลกใหม่ และเป็นเอกภาพ

“อยากให้คนมองชายแดนใต้ ในแง่บวกบ้าง ผ่านอัตลักษณ์ของคนมลายูท้องถิ่นปัตตานีที่ผมนำเสนอ เพราะว่าเรื่องราวๆ ได้ถูกนำเสนอผ่านสื่อต่างๆ เปิดทีวีดู เปิดหนังสือพิมพ์อ่าน ก็มีแต่ข่าวที่รายงานว่ามีกรยิงกันตายตรงนั้นตรงนี้ ผมอยากให้คนทั่วประเทศได้สัมผัสในสิ่งดีๆ ของคนในพื้นที่บ้าง และเพื่อให้คนในพื้นที่รู้สึกภูมิใจ มีความสุข ในการใช้ชีวิต”⁴

ในผลงานชื่อ “ความงามในม่านมิดที่ปัตตานี” (ภาพที่ 1) ศิลปินได้นำเสนอผลงานในลักษณะของลวดลายการรวมตัวกันของสัตว์ทะเลบนผ้าคลุมศีรษะ(ฮิญาบ)ของสตรีมุสลิม แสดงถึงความงามที่อยู่บนพื้นฐานของขนบธรรมเนียมประเพณีในศาสนา เพื่อสะท้อนถึงสถานการณ์ความไม่สงบของในพื้นที่จ.ปัตตานีส่งผลต่อความรู้สึกของบุคคลทั่วไปว่าแผ่นดินนี้มีแต่ความน่ากลัวจากการนำเสนอจากสื่อต่างๆ แต่ในอีกมุมหนึ่งยังมีความงามที่ถูกซ่อนเร้น ความงามของวิถีชีวิตชาวมลายูท้องถิ่นปัตตานีอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น ศิลปินสร้างสรรค์ผลงานขึ้นมาเพื่อต้องการนำเสนอถึงสัจธรรมของการดำเนินชีวิตของมวลมนุษยชาติในทัศนะของอิสลามที่ให้นุญต์แสวงหาความงามของชีวิต และตระหนักถึงความสูญเสียของชีวิต ในผลงานปรากฏช่องว่างตรงกลางระหว่างหญิงสาว 2 คน เป็นรูปทรงเสาโกโบร์ อันเป็นเสาสำหรับปักหลุมศพของอิสลาม เป็นเหมือนสัญลักษณ์แห่งความตาย เมื่อสถานการณ์ได้ทวีความรุนแรงมากขึ้น การนำเสนอขำมู่งเน้นไปที่การรายงานความรุนแรง การก่อเหตุร้าย จำนวนผู้เสียชีวิต การปฏิบัติงานของสื่อมีแนวโน้มทำให้เกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนในศาสนาอิสลามและชาวมุสลิมในพื้นที่ ทำให้ศิลปินเกิดความรู้สึกหดหู่และเสียใจ ผลงานในช่วงหลังมานี้จึงมีการนำเสนอเรื่องราวของสถานการณ์ความไม่สงบมากขึ้นมากขึ้น ดังเช่นในผลงานชื่อ “Pattani My Home” (ภาพที่ 2) และ “Born into the war” (ภาพที่ 3)

“ตัวเนื้อหา ช่วงหลังจะเป็นเรื่องของบริบทของพื้นที่มากขึ้น โดยเฉพาะสถานการณ์ที่กำลังเกิดขึ้น อย่างที่ผมบอกว่า เราจะเรียนรู้รากก่อน ผมก็นำเสนอเรื่องของวิถีชีวิตก่อน รากของเราเป็นอย่างไร เรื่องวิถีประมงเป็นอย่างไร ความเชื่อในอิสลามเป็นอย่างไร ทีนี้ถึงจะค่อยเอาบริบทของสถานการณ์ปัจจุบันเข้ามา เพราะในแง่ของคนทำงานศิลปะ มันไม่ได้นั่งตายตัว ยุคสมัย เวลา มันเปลี่ยนแปลง มันส่งผลเป็นอินสไปเรชั่นให้ได้ทำงาน บริบทของสถานการณ์ มันก็ส่งผล ชุดหลังๆ ก็จะเป็นเรื่องของสถานการณ์ มิติของความมั่นคง มิติของอุตสาหกรรมสงครามที่มันเกิดขึ้น ตรงนี้ที่ผมรู้สึก

⁴ อักก้า, "จงสร้างแสงสว่างให้ตัวเอง แล้วโลกจะหันรับเราเอง" เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ ผู้หยดสี วาดปัตตานี, เข้าถึงเมื่อ 24 มกราคม

แ่กับมัน เพราะไม่รู้ว่าจะรบกัันไปถึงไหน อย่างชุดล่ำสุดที่มทำลูกระเบิดและมีเด็กอยู่ในนั้น คือเด็กมันยังไม่ทันออกจากท้องเลย มันอยู่ในบริบทของสงครามซะแล้ว”⁵

อาจกล่าวได้ว่าผลงานทั้ง 3 ชิ้นของศิลปินเกิดขึ้นได้โดยอาศัยแรงจูงใจภายใน เพราะศิลปินทำลงไปด้วยความศรัทธา อันเป็นความต้องการส่วนตัว ไม่มีเรื่องของสิ่งเร้าภายนอก อาทิ เงินทอง หรือรางวัลเข้ามาเกี่ยวข้อง อีกทั้งความรู้สึกสะเทือนใจ เสียใจ เศร้าหมอง โกรธเคืองจากความรุนแรงที่เกิดขึ้น รวมถึงความสูญเสียและความไม่มั่นคงของชีวิต ล้วนเป็นสิ่งที่ก่อเกิดภายในจิตใจของศิลปิน อันเป็นแรงผลักดันให้ศิลปินตัดสินใจระบาย บอกเล่า ปลดปล่อยความรู้สึกผ่านผลงานสร้างสรรค์ทางศิลปะ อันเป็นทักษะที่ศิลปินมีความชำนาญ

รูปแบบการนำเสนอ

ในผลงานทั้ง 3 ชิ้นของศิลปิน ลักษณะใบหน้าของหญิงสาวในผลงานชื่อ “ความงามในม่านมืดที่ปัตตานี” (ภาพที่ 1) และ “Pattani My Home” (ภาพที่ 2) มีการตัดทอนลักษณะกล้ามเนื้อ ฟันผิว มีการตัดเส้นสีดำโดยรอบคล้ายการ์ตูน มีการจัดองค์ประกอบให้มีความเด่นกลางภาพ ศิลปินมุ่งเน้นใช้กรรมวิธีในการสร้างสรรค์และสีเส้นที่สดเข้มเป็นสิ่งที่สะท้อนความรู้สึกให้ผู้ชม ส่วนในผลงานชื่อ “Born into the war” (ภาพที่ 3) ก็เช่นเดียวกัน ผลงานชิ้นนี้ปรากฏเป็นสีขาวดำ เห็นเป็นรูปร่างของลูกระเบิดขนาดใหญ่สีดำทำหน้าที่เป็นอุทรของทารกน้อยที่อยู่ภายใน ซึ่งศิลปินได้วาดลายเส้นเป็นรูปร่างทารกและลงแสงเงาอย่างง่าย รอบนอกรายล้อมไปด้วยผีเสื้อขาวดำลักษณะตัดเส้นสีดำหนามากมาย ศิลปินเน้นการใช้สัญลักษณ์ของสิ่งคร่าชีวิตและชีวิตที่กำลังจะถือนำเกิดเป็นสื่อให้ผู้ชมเกิดความรู้สึก จึงสรุปได้ว่าในผลงานทั้ง 3 ชิ้นของเจ๊ะอับดุลเลาะห์ ถูกนำเสนอใน “รูปแบบกึ่งนามธรรม” เพราะให้ความสำคัญกับธรรมชาติน้อย มีการตัดทอนรายละเอียด เน้นการใช้เทคนิคและสีเส้นที่ผสมผสานจินตนาการและรูปแบบนึกคิดส่วนตัวของศิลปินเพื่อให้ผู้ชมเกิดความรู้สึก

เนื้อหา

จากแรงจูงใจและแนวคิดในการสร้างสรรค์ของศิลปิน สรุปได้ว่า เนื้อหาในผลงานของศิลปิน จัดเป็นประเภท เนื้อหาสังคม อันมีที่มาจากมุมมองจากสังคม แม้ว่าการสร้างสรรค์ผลงานจะเป็นผลมาจากความรู้สึกของศิลปินได้เผชิญ อาทิ ความรู้สึกสะเทือนใจ เสียใจ เศร้าหมอง โกรธเคือง จากความรุนแรงที่เกิดขึ้น รวมถึงความสูญเสียและความไม่มั่นคงของชีวิตนั้นจะเป็นความรู้สึกภายในของศิลปิน แต่ความรู้สึกดังกล่าวได้เป็นแรงผลักดันศิลปินหยิบยกเนื้อหาเกี่ยวกับเหตุการณ์และสภาพแวดล้อมรอบตัวมานำเสนอ เพื่อให้ผู้ชมเกิดความเข้าใจความรู้สึกดังกล่าวรวมถึงเข้าใจในสถานการณ์มากขึ้นจากการมองภาพผลงาน

⁵ สัมภาษณ์ เจ๊ะอับดุลเลาะห์ เจ๊ะสอเหาะ, อาจารย์ประจำคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 29 พฤษภาคม 2559.

2. นุรตนา หะแว (เกิดปี พ.ศ. 2529)

นุรตนา หะแว ศิลปินหญิงชาวปัตตานี ผลงานศิลปกรรมของนุรตนา หะแว มักถูกนำเสนอด้วยเทคนิคผสม มีความโดดเด่นด้านสีเส้นและลักษณะพื้นผิว ศิลปินมีความประทับใจในช่วงชีวิตวัยเด็กของตน การใช้ชีวิตร่วมกับน้องๆ รวมทั้งการดูแลและเลี้ยงดูในฐานะพี่คนโต ทำให้นุรตนา หะแว มีแรงบันดาลใจสำคัญในการสร้างสรรค์ผลงานมาจากประสบการณ์ของตนเอง

ภาพที่ 4 Damp 12, 2555 เทคนิค เทคนิคผสม ขนาด 60x80 ซม.

ที่มา : นุรตนา หะแว, The Ax Handle (ปลายด้ามขวาน), (กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2555)

ภาพที่ 5 Damp 13, 2555 เทคนิค เทคนิคผสม ขนาด 60x80 ซม.

ที่มา : นุรตนา หะแว, The Ax Handle (ปลายด้ามขวาน), (กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2555)

ภาพที่ 6 Subconscious Mind 32, 2555 เทคนิค เทคนิคผสม ขนาด 35x30 ซม.

ที่มา : นุรตนา หะแว, The Ax Handle (ปลายด้ามขวาน), (กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2555)

แรงจูงใจ

ผลงานศิลปกรรมของศิลปินมีที่มาพื้นฐานจากความรู้สึกประทับใจในวัยเด็ก การเป็นพี่คนโตและได้ใช้ชีวิตส่วนใหญ่ในการดูแลน้องๆ ทำให้นุรตนามีความรู้สึกรักและมีความสุข เมื่อศิลปินเติบโตขึ้น แม้ว่าจะมีครอบครัวเป็นของตัวเองแล้วแต่นุรตนา หะแวก็ยังรักและใส่ใจในน้องๆ ของตนเช่นเคย และเมื่อศิลปินได้ให้กำเนิดลูกสาวด้วยพื้นฐานความประทับใจในเด็กๆ ได้ทำให้เกิดแรงบันดาลใจเพิ่มเติมในแนวเรื่องเดิม

“เดิมทีจะทำเรื่องราวเกี่ยวกับเด็กเป็นส่วนใหญ่ค่ะ แรกเริ่มเดิมทีเรายังไม่มียุค ยังไม่มีครอบครัว แรงบันดาลใจก็จะมาจากน้องๆ น้องสาว น้องชาย เพราะเราสนิทกับน้องๆ มาก เรามองภาพรวมของเด็กๆ เริ่มจากการสังเกตพฤติกรรมของน้องสาวและน้องชายเป็นหลัก แล้วพอเรามีครอบครัว มีลูก เราก็เริ่มสังเกตลูกเรา เพราะเรามีความใกล้ชิดผูกพัน”⁶

วิถีชีวิตประจำวันของนุรตนา หะแวคือการได้ดูแลเด็กๆ ของครอบครัว ให้ความรักใส่ใจในน้องสาวและน้องชายทำให้ศิลปินมีความสุขและมีแรงบันดาลใจในการทำงานศิลปะ กระทั่งเหตุการณ์ความไม่สงบได้ทวีความรุนแรงในพื้นที่ที่ศิลปินอาศัยอยู่ วิถีชีวิตทุกอย่างจึงเปลี่ยนไป ความเป็นอยู่ในทุกอย่างก้าวมีความเสี่ยง รวมถึงภาระในการระแวงระวังของพี่คนโตก็หนักขึ้น ประกอบกับเหตุการณ์ความสะเทือนใจที่นุรตนา หะแวได้ประสบ

⁶ สัมภาษณ์ นุรตนา หะแว, อาจารย์ประจำคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 31 พฤษภาคม 2559.

เมื่อศิลปินได้พาน้องๆ ไปเล่นที่สนามเด็กเล่น ซึ่งเป็นสถานที่ที่เด็กๆ ทุกคนชื่นชอบและมีความสุขที่ได้มา แต่ไม่ใช่สำหรับเหล่าน้องๆ ของศิลปินอีกต่อไป

“เด็กๆ มาตั้งคำถามกับเรา ขณะที่เขาไปเล่นกันที่สนามเด็กเล่นว่า ตรงนี้ที่เขาไป เขาจะมีความสุขปลอดภัยไหม เราก็อึ้ง และให้คำตอบเขาไม่ได้ เพราะเราเองก็ไม่ว่าจะมีอะไรเกิดขึ้นเหมือนกัน เราก็เลยเก็บความรู้สึกตรงนั้นมาถ่ายทอดเป็นงาน แล้วก็พอเรามีลูก เราก็อยากพาเขาไปในทุกๆ ที่ในปัตตานี แต่ในส่วนลึกๆ เราก็เป็นห่วงเขา ถ้าสมมติเกิดเหตุการณ์ขึ้นมา เราเองก็ไม่ว่า ตัวเราเองจะปลอดภัยไหม จะดูแลลูกได้ไหม คือความเป็นห่วงมันก็บวกเพิ่มขึ้น”⁷

ศิลปินมองว่าเด็กยังต้องการเล่นสนุกสนาน และอยากเล่นเครื่องเล่นตามสวนสาธารณะ แต่ปัจจุบันนี้เครื่องเล่นในสนามเด็กเล่นเหล่านั้นได้เปลี่ยนความคิดของเด็กๆ ไป ความสะเทือนใจที่เกิดขึ้นในสนามเด็กเล่น และการตระหนักถึงความหวาดระแวงของเด็กๆ ทำให้นุรตนา หะแว ตัดสินใจสร้างสรรค์ผลงานศิลปะที่สะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกดังกล่าว โดยเลือกใช้เทคนิควิธีการในการสร้างสรรค์ที่สอดคล้องกับความรู้สึกของตน

“เราไม่ได้รู้สึกวันนี้ แล้วมันจะจบวันพรุ่งนี้ ความรู้สึกเราเริ่มจากน้อง พอเขาเติบโต ความเป็นห่วง ความระแวงมันก็เริ่มจางลงแต่ไม่มีวันหมด และพอเรามีลูก ความกังวลที่เราเคยมีเพราะน้อง มันก็เปลี่ยนมาทำให้ลูกแทน ความกังวลมันเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ลูกเรายังเป็นเด็ก ยังเล็กมาก ความหวาดระแวงนี้จึงเข้มข้นและมีอยู่ทุกวัน จึงเหมือนกับการทับซ้อนๆ ซ้อนๆ กันไปเรื่อยๆ และเทคนิคภาพพิมพ์ ที่เราเลือกทำก็คือ ภาพพิมพ์มันสามารถพิมพ์ได้ เหมือนย่ำตัวเอง ย่ำมัน เหมือนย่ำความรู้สึกตัวเอง”⁸

อาจกล่าวได้ว่าผลงานทั้ง 3 ชิ้นของศิลปินเกิดขึ้นได้โดยอาศัยแรงจูงใจภายใน เพราะศิลปินสร้างสรรค์ผลงานด้วยความต้องการส่วนตัว ไม่มีชื่อเสียง เกียรติยศ หรือเงินทองเข้ามาเกี่ยวข้อง ทั้งความรู้สึกสะเทือนใจ หดหู่ และกังวลจากการได้เห็นความหวาดกลัวของเด็กๆ ได้ส่งผลเป็นแรงผลักดันให้ศิลปินถ่ายทอดความรู้สึกผ่านผลงานสร้างสรรค์ทางศิลปะด้วยเทคนิคและวิธีการที่ตอบสนองต่อความรู้สึกของตน

รูปแบบการนำเสนอ

ในผลงานทั้ง 3 ชิ้นของนุรตนา หะแว จะเห็นว่า ปรากฎรูปร่าง และรูปทรงอิสระ ประกอบไปด้วย 3 สีหลัก ได้แก่ แดง น้ำเงิน และดำ ภาพรวมมีความเว้าแหว่งและลึกซึ้ง รูปทรงที่ปรากฏดูคล้ายเครื่องเล่นในสนามเด็กเล่นที่ดูบิดเบี้ยวไม่ได้สัดส่วน เป็นการตอกย้ำอารมณ์ความรู้สึกหวาดระแวงของเด็กที่หวั่นใจจะวิ่งเข้าหาความสนุกสนาน⁹ มีการสกัด ตัดทอน ลดความสำคัญของรูปทรงจนเหลือเพียงร่องรอย ลักษณะที่ศิลปินประทับใจ และไม่ได้ให้ความสำคัญกับการเล่าเรื่อง จึงสรุปได้ว่า ผลงานทั้ง 3 ชิ้นของศิลปินถูกนำเสนอใน “รูปแบบนามธรรม”

⁷ เรื่องเดียวกัน.

⁸ เรื่องเดียวกัน.

⁹ พิเชษฐ์ เปียรักกลิ่น, ปลายด้ามขวาน ปลายคาบสมุทรไทยมลายู, ใน The Ax Handle (ปลายด้ามขวาน), (กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง

เนื้อหา

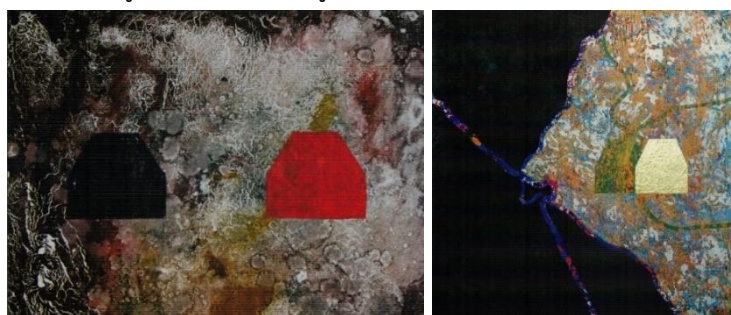
จากแรงจูงใจและแนวคิดในการสร้างสรรค์ของศิลปิน สรุปได้ว่า เนื้อหาในผลงานของศิลปิน จัดเป็นประเภท เนื้อหาส่วนตัว อันมีที่มาจากมุมมองส่วนบุคคลของศิลปิน เพราะเกี่ยวข้องกับแนวความคิด ความรู้สึก ประสบการณ์ที่ศิลปินได้สัมผัส อาทิ ความสะท้อนใจจากการตั้งคำถามของเด็กๆ และตนเองไม่สามารถให้คำตอบได้ ความวิตกกังวลในความปลอดภัย ทั้งของคนในครอบครัวและเด็กๆ คนอื่นๆ แม้ว่าสาเหตุการก่อเกิดความรู้สึกเหล่านั้นจะมาจากปัจจัยภายนอก อันได้แก่ เหตุการณ์ความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และสภาพแวดล้อมของชุมชนที่อยู่อาศัย แต่ศิลปินได้เลือกหยิบยกในส่วน of ความรู้สึกภายใน และความรู้สึกนึกคิดของตนเอง มาก่อนกรองและถ่ายทอดเป็นผลงานสร้างสรรค์

3.ปรัชญ์ พิมานแมน (เกิดปี พ.ศ. 2530)

ผลงานจิตรกรรมของปรัชญ์ พิมานแมน สร้างสรรค์ขึ้นด้วยเทคนิคที่คิดค้นขึ้นเอง โดยผลงานประกอบขึ้นจากดินสอพองผสมสีอะคริลิกและกาว ในบางครั้งศิลปินได้ผสมสีเลื้อยและข้าวเปลือกลงไปด้วย¹⁰ และยังมีการใช้เครื่องมือภาพพิมพ์แกะไม้ และส่ว ในการขีดขีดให้เกิดร่องรอยในผลงาน ก่อเกิดเป็นผลงานศิลปะที่มีพื้นผิววน่าดึงดูดและโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์

แรงจูงใจ

ผลงานจิตรกรรมของปรัชญ์ พิมานแมน มีที่มาจากตั้งคำถามกับความรู้สึกทางด้านกายภาพและสภาพแวดล้อมมาเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์รูปแบบของการจัดบันทึกจากเหตุการณ์ความไม่สงบ ความรุนแรงในบ้าน ซึ่งบ้านที่นี้คือพื้นที่ 4 จังหวัดภาคใต้ อันได้แก่ จ.สงขลา จ.ปัตตานี จ.ยะลา และจ.นราธิวาส อันเป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของศิลปิน ที่ทั้งเติบโต ผ่านภัยอาศัย และทำงาน โดยการบันทึกของปรัชญ์เกิดจากความรู้สึกที่มีต่อเหตุการณ์ความรุนแรง เสียงระเบิดเสียงปืนที่ไม่ทราบว่าเป็นคนทำและทำเพื่ออะไร ความเป็นอยู่ท่ามกลางความสงสัย และข่าวสารที่ผู้คนภายนอกได้รับรู้จากการเผยแพร่ของสื่อ สิ่งเหล่านั้นคือความจริงหรือไม่

ภาพที่ 7 Black House and Red House, 2556

เทคนิค ภาพพิมพ์พื้นราบและวาดเส้นปากกาบนกระดาษ ขนาด 37x55 ซม.

ที่มา : ปรัชญ์ พิมานแมน, I said to you was true or deception

ฉันทุดถึงเขา เป็นความจริงหรือการหลอกลวง, (เชียงใหม่ : ฟลุคกราฟฟิคแอนด์ดีไซน์, 2557)

¹⁰สัมภาษณ์ ปรัชญ์ พิมานแมน, อาจารย์ประจำคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 31 พฤษภาคม 2559.

ภาพที่ 8 แผ่นดิน, 2556 เทคนิค ดินสอพองและสีอะครีลิค ขนาด 150x150 ซม.

ที่มา : ปรัชญ์ พิมานแมน, I said to you was true or deception

ฉันทุดถึงเขา เป็นความจริงหรือการหลอกลวง, (เชียงใหม่ : ฟลักรกราฟฟิคแอนด์ดีไซน์, 2557)

ภาพที่ 9 พื้นที่ระหว่างความรู้สึก, 2557 เทคนิค ดินสอพองและสีอะครีลิค ขนาด 100x200 ซม.

ที่มา : ปรัชญ์ พิมานแมน, I said to you was true or deception ฉันทุดถึงเขา เป็นความจริงหรือ
การหลอกลวง, (เชียงใหม่ : ฟลักรกราฟฟิคแอนด์ดีไซน์, 2557)

“ผมพูดถึงทหาร ถึงชาวบ้าน สื่อกันเป็นเพียงตัวเผยแพร่ รายงานว่ามีระเบิดจุดนี้ ชาวบ้าน
กลุ่มนี้เป็นคนทำ ทหารได้รับบาดเจ็บ แต่สิ่งที่เป็นความจริงนั้นเราไม่เคยรู้เลยว่ามันเกิดอะไรขึ้น การมา
สัมภาษณ์ก็หยาบแค่ที่จับใจความได้ไปเผยแพร่ อาจจะเกิดจากความไม่รู้จริงก็ได้ ผมเลยตีความไปว่า สิ่ง
ทุกคนพูดถึงกัน จะหาความจริงได้ที่เปอร์เซ็นต์ คือการพูดปากต่อปาก คือการกล่าวหาเขาหรือเปล่า ผม
อยากให้ทุกคนหาข้อมูลให้แน่นก่อนที่จะมาวิจารณ์ นักข่าวควรจะกลับไปหาข้อมูลก่อนว่าศาสนาอิสลาม
มีข้อห้ามอะไรบ้าง บางคนเขามาคุยกับเราว่าที่นี่น่ากลัว คนที่กลัวเป็นเพราะรู้จากข่าวสาร”¹¹

ผลงานของปรัชญ์ พิมานแมน มีรูปทรงพื้นฐานที่เมื่อมองดูแล้วสามารถคาดเดาได้ทันทีว่าเป็น
บ้าน ด้วยบ้านคือสถานที่ปลอดภัย สร้างชีวิต สร้างครอบครัว แต่สิ่งที่ศิลปินต้องเผชิญในบ้านตัวเองกลับไม่เป็น
เช่นนั้น รวมถึงการรายงานสถานการณ์ที่เผยแพร่ออกไปสู่คนภายนอก ทำให้ผู้อื่นเข้าใจ บ้าน ของปรัชญ์ พิมาน
แมนในมุมที่คลาดเคลื่อน ส่งผลให้ภาพลักษณ์ทางลบต่อคนในพื้นที่

“เรารู้สึกกับบ้าน เลยนำมาถ่ายทอดเป็นงานศิลปะ สังเคราะห์เหลือเพียงแค่รูปทรง สัญลักษณ์
หรือทัศนธาตุบางอย่าง ตอนนี้อย่างไรรอบๆนี้ชวนหดหู่มาก เพราะไม่ว่าจะไปไหนก็โดนค้นตัว ไป
ไหนก็โดนซักถาม ไปไหน? กลับบ้านครับ แล้วมาจากไหน มาจากบ้านครับ อ้าวแล้วทำไมไม่มีบ้าน 2 หลัง
ก็เป็นคนที่โน่นมาทำงานที่นี่ครับ พอไม่เข้าใจก็คุยกันยาว เราก็กลัวเขา เขาก็กลัวเรา เรื่องมุสลิมโฟเบีย
ด้วย ถ้าไม่ได้มาเจอ มาสัมผัส ไม่ได้มาอยู่กับคนในชุมชนจริงๆ ก็จะไม่รู้เลยว่า เขาไม่ได้น่ากลัว สิ่งที่น่า
กลัวคืออุปนิสัยหรือเปล่า การใส่ผ้าคลุมเหวอ พอมีอุปนิสัยที่ชัดเจนคนก็กลัว เพราะศาสนาอื่นเขา
ไม่ได้เป็นกฎ แต่เรามีสัญลักษณ์ที่ชัดเจน มันเลยกลายเป็นเครื่องหมายของความน่ากลัว”¹²

¹¹ เรื่องเดียวกัน.

¹² เรื่องเดียวกัน

จากสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ บ้าน ของศิลปินส่งผลโดยตรงต่อความรู้สึกและความปลอดภัยของชีวิต แม้จะมีคำถามว่า ทำไมถึงยังคงอยู่ในบ้านหลังนี้ ศิลปินก็ได้ให้ความเห็นว่า เพราะบ้านหลังนี้เปรียบเสมือนที่หล่อหลอมชีวิต สร้างภูมิคุ้มกันทางความคิด และดำรงซึ่งวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ ทั้งยังเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมที่ผสมผสานความหลากหลายรากเหง้า ศิลปินจึงสร้างสรรค์งานศิลปะเพื่อเชื่อมโยงเรื่องราวทางความรู้สึกเข้าด้วยกัน และในทุกเทคนิคนั้นมีเหตุผลในการเชื่อมโยงความรู้สึกและเรื่องราวของตนเข้าไป

อาจกล่าวได้ว่าผลงานทั้ง 3 ชิ้นของศิลปินเกิดขึ้นได้โดยอาศัยแรงจูงใจภายใน เพราะศิลปินสร้างสรรค์ผลงานด้วยความต้องการส่วนตัว ไร้ความต้องการในเรื่องของชื่อเสียง เกียรติยศ หรือเงินทอง ทั้งความรู้สึกสงสัย สะเทือนใจ หดหู่ กังวล หวาดระแวง จากเหตุการณ์ความไม่สงบ รวมถึงการได้รับการปฏิบัติที่ไม่พึงประสงค์ ต่อตนจากหน่วยงานต่างๆ รวมถึงข่าวสารที่ยืดเยื้อไปจากความเป็นจริงที่ศิลปินรับรู้ และเผชิญอยู่ทุกวัน ได้ส่งผลเป็นแรงผลักดันให้ศิลปินสร้างสรรค์ผลงานศิลปะที่สื่อสารคำถามต่างๆ ไปยังผู้คนภายนอก ด้วยเทคนิคและวิธีการอันเป็นเอกลักษณ์จากการคิดค้นด้วยตนเอง

รูปแบบการนำเสนอ

ในผลงานทั้ง 3 ชิ้นของปรัชญ์ พิมานแมน จะเห็นได้ชัดว่า ปรากฏรูปบ้าน 2 หลัง ที่ถูกสกัด ลดทอนสังเคราะห์เอาเพียงรูปทรงบริสุทธิ์ออกมา เนื่องด้วยบ้านเกิดของศิลปิน คือ จ.นราธิวาส และที่อยู่อาศัยปัจจุบันและสถานที่ทำงานคือ จ.ปัตตานี ซึ่งทั้งสองที่นี้ล้วนอยู่ในขอบเขตของความรุนแรง โดยบ้านทั้ง 2 หลังในผลงานทั้ง 3 ชิ้น มีรูปทรง สถาปัตยกรรม และพื้นผิวสีแตกต่างกัน โดยในผลงานชื่อ “Black House and Red House” (ภาพที่ 7) บ้านทั้ง 2 หลังมีรูปทรงหกเหลี่ยม ตั้งอยู่ในพื้นที่ว่างอันมีบรรยากาศสลัวและคลุมเครือ ส่วนในผลงานชื่อ “แผ่นดิน” (ภาพที่ 8) บ้านทั้งบ้านทั้ง 2 หลังมีรูปทรงหกเหลี่ยมเช่นกันแต่มีระยะใกล้จนซ้อนทับกัน มองแล้วคล้ายตั้งอยู่ในพื้นที่บางแห่งที่มีเส้นกัน และมีเส้นสายความเชื่อมโยงบางสิ่ง และในผลงานชื่อ “พื้นที่ระหว่างความรู้สึก” ปรากฏ 2 ภาพที่มีบ้าน 2 หลังเช่นเดียวกัน เป็นห้าเหลี่ยมปลายแหลม จากการคาดการณ์ความหมายของรูปทรงดังกล่าวมีความเชื่อมโยงกับบ้าน จึงสรุปได้ว่า ผลงานทั้ง 3 ชิ้นของปรัชญ์ ถูกนำเสนอใน “รูปแบบกึ่งนามธรรม”

เนื้อหา

จากการคาดการณ์เนื้อหาทั้ง 4 หัวข้อของผู้เขียน ประกอบกับแรงจูงใจของศิลปินจึงสรุปได้ว่า เนื้อหาในผลงานสร้างสรรค์ของศิลปิน จัดเป็นประเภท เนื้อหาส่วนตัว อันมีที่มาจากมุมมองส่วนบุคคลของศิลปิน เพราะศิลปินได้หยิบยกความรู้สึกสัมผัสของตนมาสร้างสรรค์ผลงาน ทั้งความหวาดกลัว ขุ่นข้องหมองใจ และเคลือบแคลงสงสัย ในสถานการณ์ที่กำลังดำเนินไปในบ้านทั้งสองหลังของตน แม้ว่าสาเหตุการก่อเกิดความรู้สึกเหล่านั้นจะมาจากปัจจัยภายนอก อันได้แก่ เหตุการณ์ความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่ศิลปินได้เลือกในส่วน of ความรู้สึก และความรู้สึกนึกคิดภายในของตนมาถนอมและถ่ายทอดเป็นผลงานศิลปะ

สรุปผลการศึกษา

จากการวิเคราะห์ วิถีชีวิตท่ามกลางเหตุการณ์ความไม่สงบในชายแดนภาคใต้ที่ปรากฏในศิลปะร่วมสมัยไทย ทำให้เห็นถึงที่มาและกระบวนการทางความคิดของศิลปินในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ โดยสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ผลงานศิลปะร่วมสมัยไทยที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตท่ามกลางเหตุการณ์ความไม่สงบในชายแดนภาคใต้ที่ปรากฏในศิลปะร่วมสมัยไทย มีที่มาจาก “แรงจูงใจภายใน” ของศิลปิน โดยกลั่นกรองมาจากความรู้สึกและประสบการณ์ที่ศิลปินได้พบเจอ อาทิ ความสะเทือนใจ ความเศร้าหมอง ความสูญเสีย ความหวาดกลัว ความโกรธเคือง ความวิตกกังวล ความเคลือบแคลงสงสัย ล้วนเป็นสิ่งที่ก่อเกิดภายในจิตใจของศิลปิน ผลักดันเป็นแรงจูงใจให้ศิลปินถ่ายทอดผ่านผลงานสร้างสรรค์ทางศิลปะ ซึ่งเป็นสิ่งที่ศิลปินมีทักษะความชำนาญ

2. ผลงานศิลปะร่วมสมัยไทยที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตท่ามกลางเหตุการณ์ความไม่สงบในชายแดนภาคใต้มีรูปแบบในการนำเสนอที่หลากหลาย ทั้งการนำเสนอผ่านรูปแบบกึ่งนามธรรม และการนำเสนอผ่านรูปแบบนามธรรม ขึ้นอยู่กับวิจารณ์ญาณ ความรู้สึกนึกคิด จินตนาการสร้างสรรค์ และทักษะความชำนาญของศิลปิน

3. ผลงานศิลปะร่วมสมัยไทยที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตท่ามกลางเหตุการณ์ความไม่สงบในชายแดนภาคใต้ได้ถูกนำเสนอผ่านทั้งมุมมองส่วนบุคคลของศิลปิน และมุมมองจากสังคม โดยผลงานมีความเชื่อมโยงทั้งกับความรู้สึกภายใน อาทิ ความสะเทือนใจ ความเศร้าหมอง ความสูญเสีย ความหวาดกลัว ความโกรธเคือง ความวิตกกังวล ความเคลือบแคลงสงสัย และความเป็นจริงที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์ภายนอก ประสบการณ์ในเหตุการณ์ที่ศิลปินได้สัมผัส ผลกระทบที่ศิลปินได้รับ เกิดความต้องการที่จะสื่อสารและส่งเสริมความเข้าใจให้ผู้คนภายนอกได้รับรู้ ล้วนนำมาสู่การถ่ายทอดเป็นผลงานสร้างสรรค์ผ่านเทคนิคที่โดดเด่นที่แต่ละท่านมีความเชี่ยวชาญและมีความเป็นเอกลักษณ์

4. จากศิลปินทั้งหมด 3 ท่าน มีศิลปิน 2 ท่านได้นำเสนอผลงานในรูปแบบกึ่งนามธรรม และนำเสนอเนื้อหาอันมีที่มาจากมุมมองจากสังคม และมีศิลปิน 1 ท่าน นำเสนอผลงานในรูปแบบนามธรรม และนำเสนอเนื้อหาอันมีที่มาจากมุมมองส่วนบุคคลของศิลปิน

อาจกล่าวได้ว่า การนำเสนอผลงานศิลปกรรมในรูปแบบกึ่งนามธรรมนั้น สอดคล้องกับการนำเสนอเนื้อหาอันมีที่มาจากมุมมองจากสังคม และการนำเสนอผลงานศิลปกรรมในรูปแบบนามธรรม สอดคล้องสัมพันธ์กับการนำเสนอเนื้อหาอันมีที่มาจากมุมมองส่วนบุคคลของศิลปิน เนื่องด้วยผลงานศิลปกรรมรูปแบบนามธรรมนั้น มีความเป็นปัจเจกสูง เน้นสำแดงพลังและความรู้สึกจากภายใน ละทิ้งความหมายอันเป็นที่เข้าใจโดยทั่วไป จึงสอดคล้องกับการนำเสนอเนื้อหาจากมุมมองส่วนบุคคลของศิลปิน และอาจเป็นรูปแบบการนำเสนอที่แบ่งปันเนื้อหาในมุมมองจากสังคมได้ยาก ในขณะที่ผลงานศิลปกรรมรูปแบบกึ่งนามธรรมนั้น สอดคล้องกับการนำเสนอเนื้อหาจากมุมมองจากสังคมผ่านแนวความคิดของศิลปิน อันเนื่องมาจาก การสกัด ลดทอน รูปทรงในรูปแบบกึ่งนามธรรมนี้ ยังคงหลงเหลือเค้าโครง รูปทรงอย่างง่าย ทำให้เหมาะสมกับการสื่อสารเรื่องราวที่กว้างขวางมากขึ้นในระดับสังคม ทำให้ผู้ชมสามารถตอบสนองต่อความหมายที่ศิลปินต้องการสื่อได้ในระดับหนึ่ง

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

กรมศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. (2554). **ความรู้ศาสนาเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ. (2555). **รูปลักษณ์ของชาวมลายูท้องถิ่นปัตตานี**, กรุงเทพฯ: อัมรินทร์พรินต์ติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง.

นุรตนา หะแว. (2555). **The Ax Handle (ปลายด้ามขวาน)**, กรุงเทพฯ: อัมรินทร์พรินต์ติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง.

ประเสริฐ ศิลรัตน์. (2525). **ความเข้าใจในศิลปะ**. กรุงเทพฯ : โอ.เอส.พรินต์ติ้งเฮาส์.

ปรัชญ์ พิมานแมน. (2557). **I said to you was true or deception ฉันพูดถึงเขา เป็นความจริงหรือ การหลอกลวง**, เชียงใหม่ : พลุกกราฟฟิคแอนด์ดีไซน์.

ปวีณา เอื้อน้อมจิตกุล. (2553). “สัตว์ในงานทัศนศิลป์ไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2477-2550” .วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2553). **พจนานุกรมศัพท์จิตวิทยา**. กรุงเทพฯ : โอเดีย สแควร์.

สิริอร วิชารุและคนอื่นๆ. (2552). **จิตวิทยาทั่วไป**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อารี สุทธิพันธุ์. (2533). **สุนทรียศาสตร์และความงาม**. กรุงเทพฯ : แสงศิลป์การพิมพ์.

ออนไลน์

มุสลิมไทยดอทคอม. (2552). **นุรตนา หะแว ศิลปินมุสลิมะห์รุ่นใหม่จากปัตตานี**, เข้าถึงเมื่อ 24 มกราคม 2559, เข้าถึงได้จาก <http://muslimthai.muslimthai.com/main/index.php?page=sub&category=109&id=7869>

อิสมาอีล ลุดฟี จะปะกียา. (2554). **ความรู้ตามทัศนะอัลกุรอาน**, เข้าถึงเมื่อ 24 มกราคม 2559, เข้าถึงได้จาก <https://islamhouse.com/th/articles/337796/>.

ฮักก้า. (2555). **"จงสร้างแสงสว่างให้ตัวเอง แล้วโลกจะมารับเราเอง"** เจ๊ะอับดุลเลาะ เจ๊ะสอเหาะ

ผู้หยดสี วาดปัตตานี, เข้าถึงเมื่อ 24 มกราคม 2559, เข้าถึงได้จาก

<http://www.manager.co.th/CelebOnline/ViewNews.aspx?NewsID=9550000071200>